herpy

GECKOR

Satanic leaf-tailed gecko

Uroplatus phantasticus

En liten, nattaktiv bladsvansgecko från Madagaskars regnskogar, vars platta, hackiga svans liknar ett vissnat blad. Den är en mästare på kamouflage och ett av de mest anmärkningsvärda terrariedjuren, men den är känslig och kräver svala nätter, hög luftfuktighet och en erfaren hållare.

Familj: Gekkonidae Tidigare namn: *Uroplates phantasticus; Uroplatus schneideri*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**5-8 cm** nos-kloaklängd
Livslängd	**6-10 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Regnskog och bergsskog**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**30 × 30 × 45 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**21-25 °C**
Temperatur, natt	**15-18 °C**
Luftfuktighet	**60-100 %**
UVB	**Valfritt** Fergusonzon 1
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma, parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**2 ägg**
Kullar per år	**2-5**
Inkubation	**67-130 dagar** vid 20-25 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Uroplatus phantasticus har hornlika fjäll över ögonen, och artnamnet betyder helt enkelt den fantastiska. Svansen är platt och kantig och liknar ett halvt förmultnat blad med hack och fläckar, och kroppen är täckt av små taggar. George Albert Boulenger beskrev arten 1888.

Kamouflaget är dess styrka. På dagen sitter den på en kvist eller stam, ofta med huvudet nedåt och kroppen pressad platt mot underlaget. Färgen är brun, grå, olivgrön eller rödaktig, ibland med lila eller gula toner, och teckningen efterliknar bark, mossa och vissna löv. Honorna har ofta en ljus mittrand som ett blads mittnerv. Fungerar inte kamouflaget spärrar geckon upp gapet, gör hotfulla ljud och kan till sist kasta svansen. Svansen växer ut igen, men sällan i sin gamla form.

Vuxna djur mäter 5-8 cm från nos till kloak och typiskt 7-10 cm med svans. Arten hör till den lilla *Uroplatus ebenaui*-gruppen och har under en period räknats som samma art som *U. ebenaui*. Genetiska undersökningar har sedan visat att gruppen rymmer fler arter än man tidigare trodde, och flera nya har beskrivits från norra Madagaskar. Äldre uppgifter kan därför handla om besläktade arter.

Det är ett tyst djur som är till för att titta på och inte för att hantera. Det kräver erfarenhet av svala, fuktiga och välventilerade terrarier och är ingen art för nybörjare.

Utbredning och livsmiljö

Arten förekommer bara på Madagaskar, i regnskogarna i den centrala och sydöstra delen av det östra bältet. De bäst kända lokalerna är Andasibe (Perinet) i öster och Ranomafana längre söderut, och det finns spridda uppgifter från skogarna mellan dem och söder om dem.

Äldre uppgifter från norra Madagaskar, t.ex. Marojejy, Tsaratanana och Anjanaharibe, tillhör enligt nyare genetiska undersökningar sannolikt andra, nära besläktade arter. Det gäller bl.a. den större *Uroplatus finaritra*, som beskrevs från Marojejy 2019. Kartan visar därför bara den centrala och sydöstra delen. Arten bedöms som livskraftig, men insamling för djurhandeln och skogsavverkning är de största hoten.

> **Naturlig utbredning:** Madagaskar.

LIVSMILJÖ

Geckon lever i orörd och äldre igenväxt fuktig skog från omkring 400 till 1.300 meters höjd. Den håller till i den låga vegetationen och i småsnåren, där den vilar på tunna grenar och stammar, ofta bara några meter över skogsbotten. På natten jagar den insekter och andra smådjur.

Klimatet är fuktigt och svalt jämfört med låglandets regnskog. På dagen är det typiskt 20-25 °C, och på natten kan temperaturen sjunka till under 15 °C, särskilt på hög höjd och under den svala tiden. Regntiden ligger under södra halvklotets sommar, och under den torra och svala tiden är djuren mindre aktiva. Arten tål inte att skogen avverkas eller gallras ut.

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur kan hållas i ett högt terrarium på minst 30 × 30 × 45 cm (längd × bredd × höjd). Ett par eller en hane med ett par honor behöver minst 40 × 40 × 60 cm, och mer utrymme är nästan alltid bättre. Ventilationen ska vara god, helst med nät både upptill och nedtill. Ungar klarar sig bäst i en liten faunabox, där de lätt hittar fodret.

Inred med många tunna och sneda grenar, korkbark på bakväggen och gott om blad från levande eller konstgjorda växter. Geckon föredrar tunna kvistar och tät växtlighet framför tjocka stammar, och den ska ha många platser där den kan sitta stilla och kamouflerad.

Som botten fungerar 5-7 cm fuktig kokosmull, sphagnum eller jord utan gödsel, gärna med ett lager torra löv överst och hoppstjärtar och gråsuggor som städpatrull. Ta bort avföring och foderrester regelbundet.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

TEMPERATUR

Arten tål värme mycket dåligt. På dagen ska temperaturen ligga på 21-25 °C, och på natten ska den sjunka till 15-18 °C. Den tydliga sänkningen på natten är en viktig del av djurets rytm.

Det ska inte finnas någon värmelampa eller värmefläck. Redan 27 °C kan vara farligt, och längre tid vid högre temperatur kan döda djuret. Placera därför terrariet svalt, aldrig i sol eller vid ett element, och håll koll på temperaturen under varma sommardagar. Ett djur som sitter med öppen mun eller hänger slappt har ofta för varmt.

På vintern får djuren en sval vilperiod med omkring 20-21 °C på dagen och 16-18 °C på natten, se avsnittet om parning. Mät alltid med en digital termometer både upptill och nedtill.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska växla som i regnskogen: hög på natten, upp mot 90-100 %, och lägre på dagen, ner mot 60 %. Spraya grundligt med vatten av rumstemperatur på kvällen, strax innan ljuset släcks, och gärna lätt igen på morgonen. Geckon dricker droppar från bladen, så de två sprayningarna är viktiga. Under dagen ska terrariet torka upp delvis, för ständigt blöta förhållanden utan luftbyte ger svamp och luftvägsinfektioner.

Använd mjukt vatten eller osmosvatten om kranvattnet är hårt, så att det inte blir kalkfläckar på rutor och blad. En vattenskål är inte nödvändig. En hygrometer visar om rytmen håller.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är nattaktiv och kan leva utan UVB när fodret pudras med D3-vitamin. Ge ändå gärna ett svagt UVB-rör för skuggdjur (Ferguson-zon 1), t.ex. ett T5-rör på 5 %, som lyser upp en del av terrariet och lämnar gott om skugga. Det är särskilt en fördel för avelsdjur. Det får inte sitta glas eller plast mellan röret och djuret, eftersom det stoppar UVB-strålningen.

Ha ljuset tänt 10-12 timmar om dagen, styrt av en timer. Använd inte varma spotlampor, och håll terrariet mörkt på natten.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Geckon lever av levande insekter, som den jagar på natten. Ge små syrsor, gräshoppor, kackerlackor, flugor och liknande som är mindre än avståndet mellan djurets ögon. Vuxna djur får 3-5 insekter varannan eller var tredje dag, ungar mindre portioner oftare. Mata på kvällen, och ta bort insekter som inte blir uppätna.

Mata insekterna väl ett dygn eller två innan, och pudra dem med kalk. Använder du UVB ska kalken vara utan D3, annars med D3. Ge dessutom ett multivitaminpulver varje eller varannan vecka.

Avelshonorna kan med fördel få 60-80 % av fodret som små, tunnskaliga sniglar. Det ger kalkrika, friska ägg och starkare ungar. Ungar och nyinköpta djur kan vara kräsna, så ha tålamod och håll koll på vikten.

BETEENDE OCH HANTERING

Geckon är ett tyst, hemlighetsfullt djur som sitter orörlig och kamouflerad hela dagen och först blir aktiv när det är mörkt. Den ska bara hanteras när det är nödvändigt, eftersom stress och värmen från handen kan skada den. Blir den rädd spärrar den upp gapet och kan kasta svansen. Ta aldrig tag i svansen.

Hanar får aldrig hållas tillsammans. En hane kan hållas med en eller flera honor, men han kan stressa dem, och under avelssäsongen kan han utmatta sig själv. Därför hålls djuren ofta var för sig utanför avelssäsongen. Se alltid till att det finns gott om gömställen och tät växtlighet.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna känns igen på de två bulorna vid svansroten, där hemipenis sitter, och de blir synliga från omkring sex månaders ålder. Hanarnas svans har ofta flera hack, som får den att likna ett uppätet blad, medan honorna är mer enfärgade och ofta har en ljus mittrand. Det finns inga tillförlitliga uppgifter om när arten blir könsmogen. Sätt bara honor i avel när de är fullvuxna och i god kondition.

PARNING

Aveln sätts igång av en sval vintervila med omkring 20-21 °C om dagen och 16-18 °C om natten. Det är viktigt att vilan varken är för kort eller för lång, och att du håller koll på djurens tillstånd under tiden. Efter vilan höjs temperaturen igen, och honorna får rikligt med foder, gärna små sniglar.

En hane kan sättas till en grupp honor. Hanen parar sig hela tiden och kan bli så utmattad att han dör. Ta därför ut honom senast tre dagar efter att en hona har lagt ägg, oavsett om äggen är befruktade.

Läs mer: Vintervila och årstider

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger som regel två runda, vita ägg åt gången. Det går i genomsnitt 34 dagar mellan två kullar (12-64 dagar). Det blir typiskt 2-5 kullar under en säsong, och enstaka honor lägger upp till 7. I naturen läggs äggen i lövet på skogsbotten i början av regntiden.

Ge honan en äggläggningslåda eller ett hörn med ett par centimeter fuktig sphagnum under torra blad. Honor som får för lite kalk försvagas och lägger ägg med tunt skal. Avbryt aveln om en hona tappar i vikt.

INKUBATION

Flytta försiktigt äggen över till en liten låda med fuktigt, men inte vått, substrat, t.ex. perlit, vermiculit eller Seramis. Äggen får inte vändas eller ligga i vatten, och luftfuktigheten i lådan ska vara över 70 %.

Vid 24-25 °C om dagen och 20-21 °C om natten är den genomsnittliga inkubationstiden 94 dagar (67-130 dagar). Vid konstant omkring 20 °C tar det längre tid. Håll temperaturen under 25 °C.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är små och ska ha fuktiga omgivningar och många gömställen. Sätt dem i en liten, hög faunabox med hushållspapper eller sphagnum, tunna grenar och blad, och spraya dagligen. Det finns inga tillförlitliga uppgifter om vikten vid kläckningen.

Ge små insekter som bananflugor, små syrsor och hoppstjärtar, pudrade med kalk, varannan dag. Håll ungarna enskilt, och väg dem regelbundet. De ska ha samma svala nätter som de vuxna och skyddas mot värme.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är känslig, och de flesta problem beror på för mycket värme, fel luftfuktighet eller fel foder. De typiska felen är:

- Överhettning. Redan omkring 27 °C kan vara farligt. Håll terrariet svalt och väl ventilerat.
- För lite kalk och D3-vitamin, som ger mjuka käkar, krokiga lemmar och skakningar. Avelshonor är mest utsatta. Pudra fodret, och överväg UVB.
- Ständigt blöta förhållanden utan luftbyte, som ger svamp, bakterieinfektioner och luftvägsinfektioner.
- Uttorkning, om djuret inte kan dricka droppar från bladen. Spraya morgon och kväll.
- Stress vid hantering, flyttning eller för nära kontakt med andra djur.
- Förlorad svans, som sällan växer ut snyggt igen.

Det finns bara lite veterinärlitteratur om arten. Sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om geckon går ner i vikt, slutar äta, sitter med öppen mun eller verkar slö.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.